

Tarihi Kentsel Çevrelerde Dönüşüm Uygulamaları

Kentsel Dönüşüm Ana Bilim Dalı

Tezsiz Yüksek Lisans

Rüyam Tutku ŞENSOY

Y200216018

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ayşe Kalaycı Önaç

Temmuz 2022

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü öğrencisi **Rüyam Tutku Şensoy** tarafından hazırlanan **Tarihi Kentsel Çevrelerde Dönüşüm Uygulamaları** başlıklı bu çalışma tarafımızca okunmuş olup, yapılan savunma sınavı sonucunda kapsam ve nitelik açısından başarılı bulunarak jürimiz tarafından TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ olarak kabul edilmiştir.

ONAYLAYANLAR:

Tez Danışmanı: **Doç. Dr. Ayşe Kalaycı Önaç**
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Yazarlık Beyanı

Ben, **Ruyam Tutku ŞENSOY**, başlığı **Tarihi Kentsel Çevrelerde Dönüşüm Uygulamaları** olan bu bitirme projemin içindesunulan bilgilerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim. Ayrıca:

- Bu çalışmanın bütünü veya esası bu üniversitede Yüksek Lisans / Doktora derecesi elde etmek üzere çalıştığım süre içinde gerçekleştirilmiştir.
- Daha önce bu tezin herhangi bir kısmı başka bir derece veya yeterlik almak üzere bu üniversiteye veya başka bir kuruma sunulduysa bu açık biçimde ifade edilmiştir.
- Başkalarının yayımlanmış çalışmalarına başvurduğum durumlarda bu çalışmalara açık biçimde atıfta bulundum.
- Başkalarının çalışmalarından alıntıladığımda kaynağı her zaman belirttim. Tezin bu alıntılar dışında kalan kısmı tümüyle benim kendi çalışmamdır.
- Kayda değer yardım aldığım bütün kaynaklara teşekkür ettim.
- Tezde başkalarıyla birlikte gerçekleştirilen çalışmalar varsa onların katkısını ve kendi yaptıklarımı tam olarak açıkladım.

İmza:

Tarih:

18.07.2022

Tarihi Kentsel Çevrelerde Dönüşüm Uygulamaları

ÖZ

Bu proje, çalışma alanı olarak seçilen Ordu Sırrıpaşa Caddesi çalışmanın sınırlarını oluşturmaktadır. Ordu'nun merkezi olan bu tarihi caddenin yıllar içinde geçirdiği dönüşüm uygulamalarının ortaya çıkarılması, kentin kentsel yapısı çalışmanın esas içeriğini oluşturmaktadır. Ordu şehrinde geçen tarihi kentselleşme sürecinin asıl sebepleri ve buna sebep olan doğal afetler, ekonomik, sınırlı kaynaklarının sebep olduğu mecburi, zorlayıcı yönleri ile yeniden kentleşmenin günümüzde gelen sürecini inceleyeceğiz.

Tüm gelişim alanları haritalar, çizimler, görseller ve literatür taraması ile analiz edilmiş ve açıklanmıştır. Sonuç kısmında Ordu'nun yaşamış olduğu Tarihi Kentsel Çevrelerde Dönüşüm Uygulamaları değişim ve gelişimlerini ortaya konmuştur. Kentin merkezinde yer alan Sırrı Paşa Caddesi (Fidangör) sahip olduğu yapısal karakterin devamlılığı ve geçirmiş olduğu değişimlerin kent içinde sistemli bir şekilde düzenlenmesi için öneriler getirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kent, Kentleşme, Kültür; Yer Kimliği, Tarihi Kentler, Kentsel Dönüşüm

Transformation Practices in Historical Urban Environments

Abstract

This project, Ordu Sırrıpaşa Street, which was chosen as the study area, constitutes the boundaries of the study. Revealing the transformation practices of this historical street, which is the center of Ordu, and the urban structure of the city constitute the main content of the study. We will examine the current process of re-urbanization with the main reasons of the historical urbanization process in the city of Ordu, the natural disasters that caused it, the compulsory and compelling aspects caused by its economic and limited resources.

All development areas are analyzed and explained with maps, drawings, visuals and literature review. In the conclusion part, the changes and developments of the Transformation Practices in the Historical Urban Environments that Ordu has experienced are revealed. Suggestions have been made for the continuity of the structural character of Sırrı Paşa Street (Fidangör), which is located in the center of the city, and for the systematic arrangement of the changes it has undergone in the city.

Keywords: City, Urbanization, Culture; Place Identity, Historical Cities, Urban Transformation

Çalışmamı her zaman destekçim olan annem Őikran Şensoy'a ve vefatı ile beni derinden sarsan canım babannem Naciye Sultanıma ithaf ediyorum

Teşekkür

Çalışmamda desteğini esirgemeyen, destekleri ile bana yön gösteren sayın danışman hocam Doç. Dr. Ayşe Kalaycı Önaç'a ve sayesinde bu eğitime katıldığım için desteklerinden dolayı canım arkadaşım Mustafa Kemal Teoman'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İçindekiler

Yazarlık Beyanı	ii
Öz.....	iii
Abstract	iv
Teşekkür	vi
Şekiller Listesi	x
Kısaltmalar Listesi.....	xii
1 Giriş	1
1.1 Kent, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm Kavramları.....	1
1.2 Toplumsal Bir Süreç Olarak Kentsel Dönüşüm.....	2
1.3 Kentleşmenin ekonomik yönleri.....	3
2 Bölüm 2 3	
2.1 Ordu'nun Yıllar İçinde Geçirdiği Kentsel Dönüşüm	5
2.2 Sırrıpaşa Caddesi Tarihi ve Tarihi Yapılarda Uygulanan Dönüşümler	8
2.2.1 Tescilli Yapılar ile Bitişik Parşellerde ve Komşu Adalarda Bulunan Yapıların Onarımları	9
2.2.2 Sırrıpaşa Caddesi Tarihi Tescilli Yapıların Onarımı.....	10
2.2.3 Sırrıpaşa Caddesinde Bulunan Tarihi Tiyatro Binası.....	19
2.2.3.1 Kilisenin Mimarisi.....	20
2.2.3.2 Restorasyon Çalışmaları.....	22
2.2.3.3 Ön görülen Müdahaleler.....	23
2.2.3.4 Restitüsyon, Restorasyon Müdahaleleri (Kilise Kısmı).....	23
2.2.3.5 Tiyatro Kısmı	29

3 Sonuç 30

Kaynaklar31

Özgeçmiş32

Şekiller Listesi

Şekil 1.1	Yer ve kimlik arasındaki ilişki	2
Şekil 2.2	1883 yılındaki yangın sırasında Ordu Çarşısının durumu	6
Şekil 2.2	1920 yılı Boztepe'den Ordu	7
Şekil 2.3	Süleyman Felek Caddesi'nde 1930'lu yıllar	8
Şekil 2.4	1939 yılındaki depreminde Sırrı Paşa Caddesi	9
Şekil 2.5	Sırrıpaşa Caddesi'nde yer alan tescilli yapılar.....	10
Şekil 2.6	218 ada 3 parsel- önce/sonra	11
Şekil 2.7	ada 218 ait teknik çizimler	11
Şekil 2.8	228 ada 2 parsel- önce/sonra.....	12
Şekil 2.9	Teknik çizimler.....	13
Şekil 2.10	Teknik çizimler.....	13
Şekil 2.11	194 ada 6 parsel- önce/sonra.....	14
Şekil 2.12	Teknik çizimler	15
Şekil 2.13	115 ada 8 parsel, 115 ada 10 parsel- önce/sonra	16
Şekil 2.14	Teknik çizimler.....	16
Şekil 2.15	115 ada 8 parsel, 115 ada 10 parsel- önce/sonra.....	17

Şekil 2.16	1939 yılındaki depremde Sırrı Paşa Caddesi.....	17
Şekil 2.17	142 ada 3-4-5 parsel- önce/sonra.....	18
Şekil 2.18	117 ada 1,2,3 parsel teknik çizim.....	18
Şekil 2.19	Tiyatro Binası	19
Şekil 2.20	Tiyatro Binası.....	20
Şekil 2.21	Tiyatro Binasının ana girişi.....	21
Şekil 2.22	Tiyatro Binası.....	22
Şekil 2.23	Tiyatro Binasının girişi-kilise tarafı.....	24
Şekil 2.24	Tiyatro Binasının girişi-kilise tarafı.....	25
Şekil 2.25	Kilisede zamanla oluşmuş mikrobiyolojik oluşumlar.....	26
Şekil 2.26	Kilisenin ana giriş kapısı.....	28

Kısaltmalar Listesi

OBKT	Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu
FBE	Fen Bilimleri Enstitüsü
İKÇÜ	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
EPS	EPS-Expanded Polystyren Foam

Bölüm 1

Giriş

1.1 Kent, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm Kavramları

Kent kavramı, nüfusun kentsel yerleşim yerlerinde yoğunlaşmasını ifade ederken, Kentleşme şehirlerin oluşum, gelişme ve büyüme sürecini ifade eder. Kentleşme olgusu, 19.yy sonundan 20.yy tamamına kadar olan dönemin karakteristiğidir.

Kentleşme bir bakıma toplumun yaşam biçimlerinin, ekonomik ve davranışlarının yayılması ile oluşur. Kentleşme yerleşimin gelişme durumu, kentsel nüfusun toplam nüfusa oranı ile temsil edilebilir. Bu büyüme süreci, kentsel nüfusun toplam nüfus içindeki payının artmasıyla ifade edilir ve kentsel yaşam biçimlerinin, faaliyetlerin ve davranışların benimsenmesi genişleme sürecini tanımlar (bkz. Gaebe 1987, s. 22).

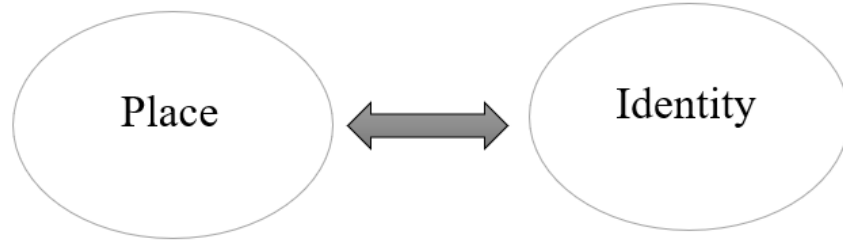
Kentsel dönüşüm terimi ise genel anlamda," kentin yapısını ve kullanımını etkileyen, sadece mekansal ve fiziksel değil, aynı zamanda ekonomik, kültürel, sosyal ve yaratıcı değişiklikleri de içeren bir dönüşüm faaliyetini, dolayısıyla bir yeniden gelişme sürecini ve çok karmaşık bir süreci ifade eder. kentsel gelişim "(Galdini, 2008 - s. 50).

1800'den önce, toplam dünya nüfusunun yüzdesi olarak kentsel nüfus (yani kentleşme derecesi) çok küçüktü, çünkü o zamanlar 900 milyon insanın sadece yüzde 2-3'ü şehirlerde yaşıyordu. 1950 yılında ise nüfusun yaklaşık yüzde 30'u şehirlerde yaşarken, 2000 yılında bu oran yüzde 47 idi ve 2030 yılı için şu anda sekiz milyarı aşan nüfusun yaklaşık yüzde 60'ının şehirlerde yaşayacağı tahmin ediliyor. (www.un.org/popin).

Kentsel alanlar sürekli hareket ve geçiş halindedir. Her zaman meydana gelen değişiklikler, toplumun planlama ve tasarım süreçleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Yerlerin yeniden yapılması süreci kentsel yenileme olarak adlandırılmaktadır

(Montgomery, 1998).

Kentlerin daha geniş çevrelerinde kentsel yerleşim, yaşam ve ekonomi biçimlerinin benimsenmesi ve yayılması da kentleşmenin bir özelliğidir .Tüm bu faktörlerin toplamına veya kentsel yaşam biçimlerinin yüksek yoğunluklu durumuna ise kentselleşme denir. (Gaebe 2004,)(bakınız Şekil 2.1).

Şekil 1.1: Yer ve kimlik arasındaki ilişki

1.2 Toplumsal Bir Süreç Olarak Kentsel Dönüşüm

Geçmişten günümüze insanlar her zaman topluluklar halinde yaşamak ihtiyaç duymuşlardır. Toplum yaşamının gerektirdiği bir takım gereksinimler ise çevrenin insana, insanın da çevreye göre şekillenmesine yardımcı olmuştur. Böylece insanlık kendi kültür ve inançlarını, süre gelen yaşam tarzını, gelenek ve göreneklerini kurduğu her kentte yaşatmış ve kentsel zenginliğin gelişmesini sağlamıştır. Bu oluşum ile yaşam alanlarının şekillenmesi, günümüzdeki kent olgusunu ortaya çıkartmıştır. Kentlerin çoğunda tarihsel dönemlere ait kentsel yapılar ve kalıntılar bulunmaktadır ki bunlar kentlinin geleneksel yaşam şeklini yani tarihi geçmişini yansıtmaktadır.

Büyüyen kentleşme ve geleneksel metropollerin dönüşümü, kentsel çevrelerin kültürel özellikleri ve kimlikleri arasında bir kırılmaya yol açmıştır. Kent kimliği kavramına farklı coğrafi, sosyal, kültürel ve ekonomik açılarından bakılabilir. Sonuç olarak, kentin biçimini, faaliyetlerini ve anlamını değerlendirmek için bir yöntem geliştirerek kentsel kimliği incelemek önemlidir. Güçlü bir kimliğe sahip yerler, toplumda farkındalığın artmasına yardımcı olur ve kişiyi birbirine bağlar. Kent araştırmalarında kimlik, bir yerin veya topluluğun bir bütün olarak tanımlayıcı özelliklerinin bir resmidir.(Zhino

Hariri, The Quest of Place Identity through Urban Cultural Heritage: Erbil's Citadel as an Exemplar)

Mekan hem fiziksel hem de psikolojik bir terimdir. Yeri anlamlandırmak için fiziksel şekil, eylem ve bağlam birleştirilir.(Montgomery, 1998). Kentsel canlandırma en önemli konudur, ancak şehir tasarımındaki kimlik teorisi genellikle tartışılabilir (Bell & de-Shalit, 2011). İyi gelişmiş bir kentsel alan, topluma önem, hatıralar ve kimlikler veren bölgedir. Kent kimliği kavramına çeşitli coğrafi, sosyal, kültürel ve ekonomik açılardan bakılabilir (Kaymaz, 2013). Bu nedenle, kentin biçimini, işlevini ve anlamını değerlendirmek için bir araç geliştirerek kentsel alanlarda kimliği araştırmak önemlidir. Güçlü bir kimliğe sahip yerler, farkındalığı artırmaya ve toplumdaki insanları birbirine bağlamaya yardımcı olur (Uzzell ve diğerleri, 2002).

İnsanlar bir yere güçlü bir bağlılık geliştirdiklerinde, hem büyük ölçekte (ulusal, kent, vb.) bununla birlikte minik ölçekte (yerel, ilçe, bina) bir yerle özdeşleşmeye başlarlar (Giuliani, 2003).

1.3 Kentleşmenin Ekonomik Yönleri

Sanayi devrimi ile üretime dayalı oluşan yeni yaşam biçimi ile kentleşmeyi de getirmiştir. Üretimi artırmak için programlı ve vasıflı bir iş gücüne ihtiyaç vardı. 18.yy ve 19.yyda teknoloji ve modern üretim sektöründe sanayi değişti ve bu nedenle kentsel alanlarda üretken sermaye yatırımları başladı. Sebebi ise kent dışında kullanılan ham maddenin sanayi devrimi tarafından kurulan mevcut endüstrilerin, enerji kaynaklarının, ulaşım araçlarının ve ucuz konaklama, ve daha ucuz iş gücü olmasıdır. Bu nedenle, sanayileşme ve kentleşme ayrılmaz bir şekilde bağlantılıydı. Çünkü kentleşme, ekonomik anlamda ideallerinin gerçekleşmesidir, ticari gayrimenkul ve kentsel ulaşım, kentsel gelişmede toplumsal kimlikten yoksun toplumun oluşmasına neden olur ve bu olay kültürümüzde yabancılaşmamıza sebep olur.

Modernleşmenin de en az Sanayi Devrimi kadar kentleşme üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle sanayi toplumunun kurumları ve yaşam tarzları, modernleşmenin yarattığı kurumlar ve sanayi şirketleri üzerinde etkili olmaktadır. Bu etki mimari ve

şehir planlamasında gözlemlenebilir. Ayrıca fabrikada endüstri üretimi, sanayi toplumunda eğitim kurumları için bir modeldir (Bozkurt, 2014).

Sosyal - ekonomik ilgili şehirler aşağıdaki topluluklardan oluşur;

Tarım şehirleri; Madencilik, kerestecilik, ormancılık, tarım ve balıkçılık topluluklarından oluşur.

Ticaret şehirleri; Temel görevi ithalat ve ihracat olan topluluklardan oluşur. Bu tür şehirlerde ticaret, ekonomik etkinliklerin başında gelir

Sanayi şehirleri; Sanayi ile ilgilenen topluluklardan oluşur.

Turizm ve eğitim merkezli şehirler; Bunlar turistik değeri olan doğal ve tarihî varlıklara sahip olmasığıence, dinlenme veya eğitim amaçlı topluluklar (Sun, 2013)

Bölüm 2

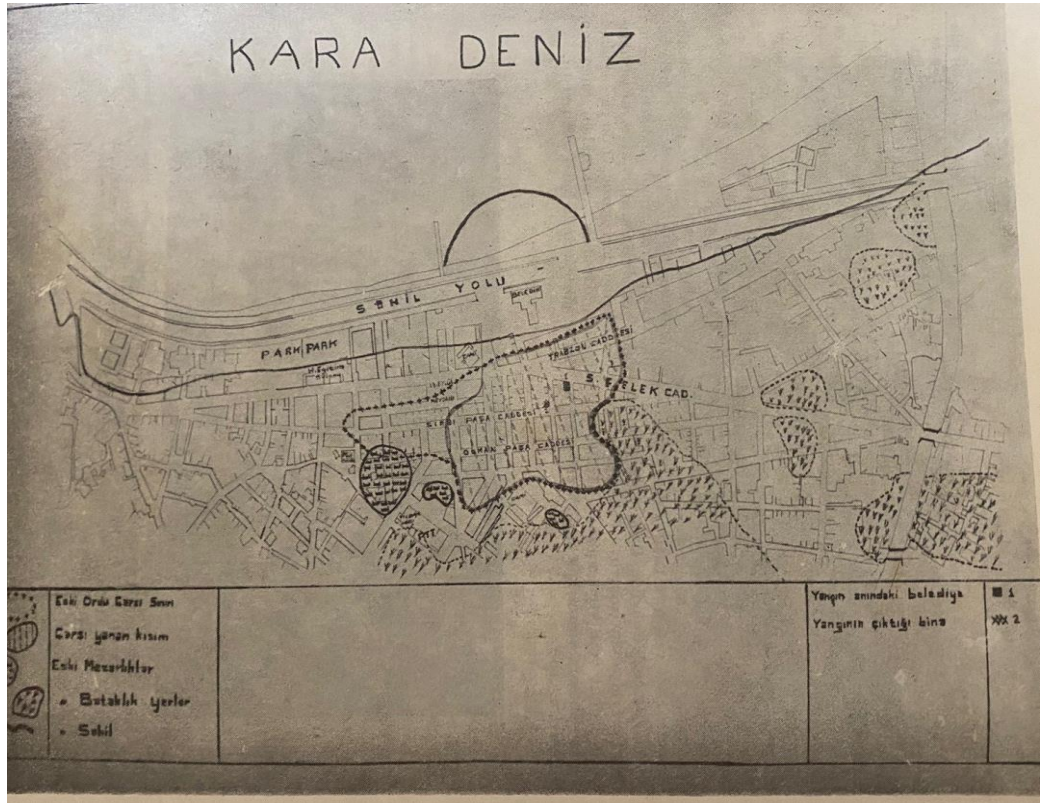
Tarihi Kentsel Çevrelerde Uygulanan Kentsel Dönüşüm Projeleri

Bu bölümde Ordu ilinde geçmişten günümüze gelen tarihi kentsel dönüşüm projelerine değineceğiz.

2.1 Ordu'nun Yıllar İçinde Geçirdiği Kentsel Dönüşüm

Ordu'da ilk bilinen kentselleşme M.Ö. VII. Yüzyıl'da oluşmaya başlamıştır. İl merkezinde bilinen ilk yerleşim yeri Güzelyalı mahallesinde Kirazlımanı Mezarlığı yanındaki Bozukkale (Kotyora)dır. Tarih süresince birçok kavmin egemenliğinde kalan Ordu, XIV. yüzyılda Hacı Emir Oğulları Beyliği tarafınca fethedilmiştir. Hacı Emir Oğulları Beyliği günümüzde Eskipazar olarak malum yerde kır pazarı durumunda kışlık bir merkez oluşturmuştur. (Günay, 2007: 12). Ordu'da günümüzdeki kentleşme ise 19.yüzyılda oluşmaya başlamıştır.

Ordu şehri, 1883 yılı Temmuz ayında büyük bir yangın ile tamamen yandı. O yıl Temmuz ayı Ramazan olduğu için Ordu'da fırınlarda sık sık kadayıf dökümü yapılırdı. Çarşının bugünkü Sırrıpaşa Caddesi kenarında o gece yine fırında kadayıf dökülürken kıvılcımlar aniden fırının çatısını tutuşturmaya başlar. Alevler yapının ahşap olması ile birlikte kısa sürede bitişikteki ve yakındaki diğer binalara da sıçrar. O gece belediyenin itfaiye birimi olmaması sebebi ile yangın söndürülemez. Bu yangın durmaksızın bir dükkandan diğerine yayılarak ertesi günü devam etmiş, öğlene doğru felaket büyüyerek bütün çarşı alevlere bürünmüştür ve ahşap binaların hepsi yanmıştır. Tam 24 saat süren bu yangın bütün dükkanlar kül olduktan sonra kendi kendine sönmesi ile son bulur. Yangından kurtulan binalardan birisi 19 Eylül Meydanı karşısında bulunan taş bina diğeri ise Sivas Caddesindeki bir meyveci dükkanıdır. Ayrıca Orta ve Yalı Camiileri yanmamıştır. Çünkü bu yapıların çevresi boş olduğundan yangın etkilenmemiştir.(bakınız Şekil 2.1)

Şekil 2.1 : 1883 yılındaki yangın sırasında Ordu Çarşısının durumu

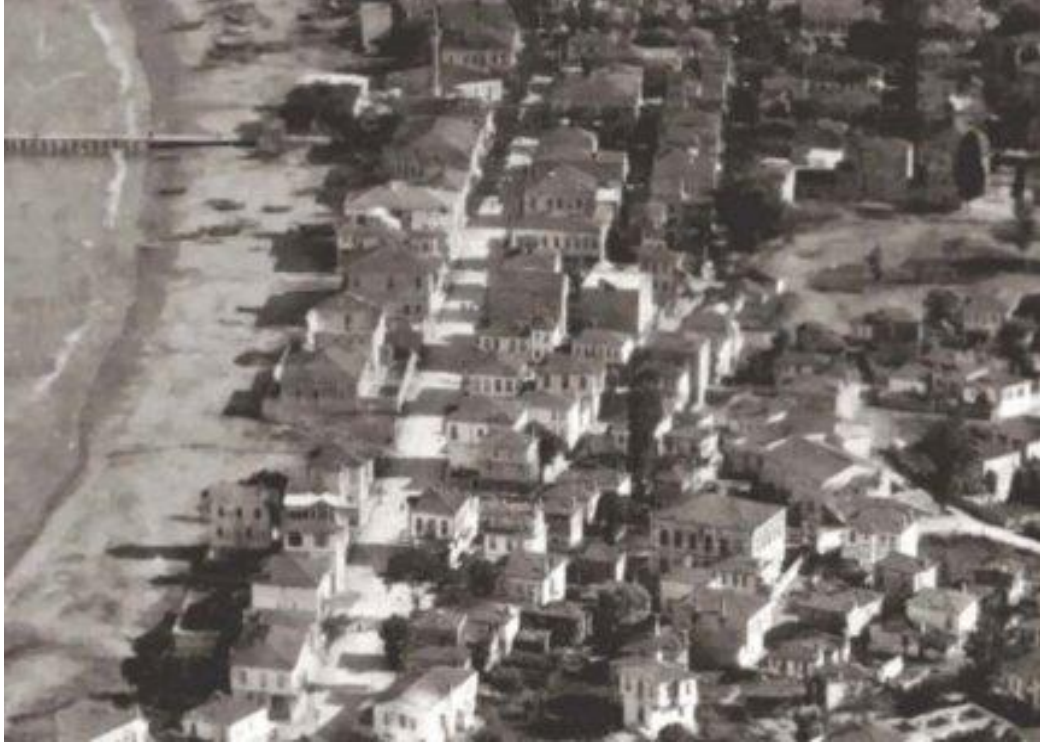
Yangın esnasında ahşaptan yapılan Yalı Camii, yangından önce de şimdiki yerinde yine deniz kenarında bulunmaktaydı. Ancak yangından sonra, çarşının yerleştirilerek Deniz seviyesinden yüksekliği nedeniyle mescit bir çukurda kaldı. Ayrıca cami yapı itibari ile ahşap idi. Bu durumda Yalı Cami'nin yıkılıp yapılmasına karar verildi. Böylelikle 1893–1894 yıllarında şehrin ileri gelenlerinden Kadı zade Hacı Hasan Ağa tarafından cami yeniden yapıldı.(Mithat Baş).

Ordu'da çıkan büyük yangında çarşısının yanmasından sonra çarşının yeniden kurulması gerekiyordu. Fakat çarşının bir kısmının deniz seviyesinden alçak olması ile bataklıklar şehrin düz kısımlarında geniş yerler işgal ediyordu. Ve asıl konu herkes hali ile yanan dükkanlarını aynı yere yapmak istiyordu. Bu durumdan istifade edenler çoktan boş arsalar barakalar kurmaya başlamış böylece yanan çarşıda arsa yağmalaması başladı. Bu yüzden çarşı da planlı bir çalışma yapılmamıştı. Trabzon valisi konu ile ilgilenerek Mustafa Efendi ve Çingiryan Efendi isimli mühendisleri Ordu'ya göndermesi ile şehrin planı hazırlanır. Böylece yağmalama önlenmeye başlanmış , oluşan plansız yapılaşmanın önüne geçilmiştir.

Yeni şehrin orta kısmında ki düz sahada 2-3 katlı taş binalar inşaa edilmeye

başlanmıştır. Bu binaların zemin katları perakende satış yeri, üst katları ise depo, imalathane ve atölye olarak tasarlanmıştır. Bu binaların yaklaşık 500 civarı olduğu söylenmektedir. Ayrıca çarşının alçak olan kısmı doldurulup bazı bataklıklar kurutulmuştu.

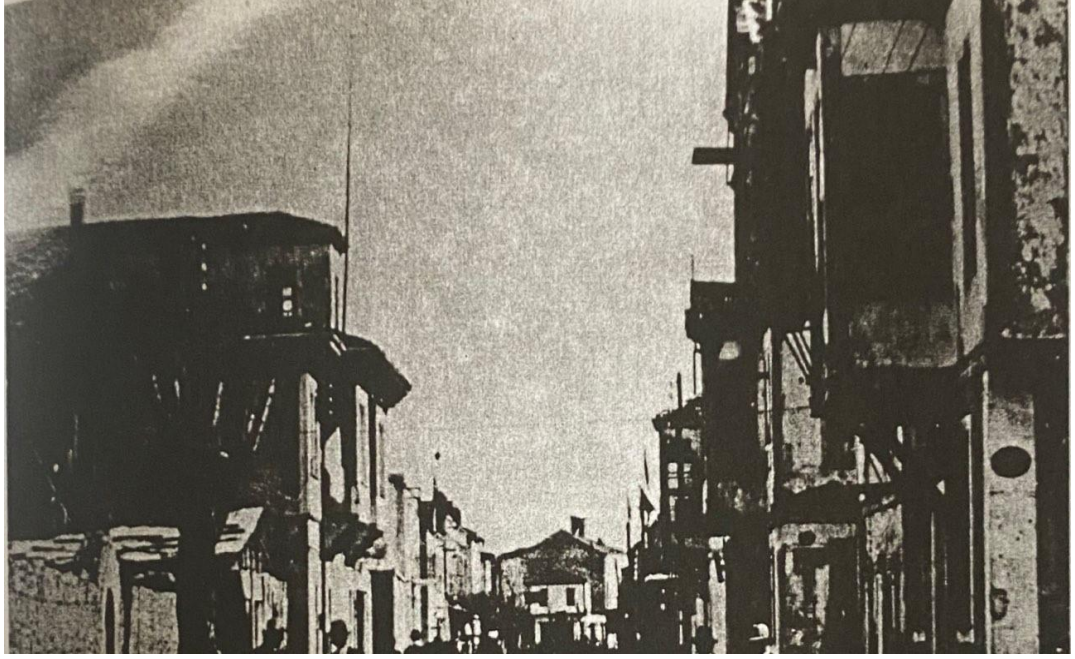
I. Cihan Harbinin sonlarına doğru artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için çarşının belirli köşelerinde sergiler ve barakalar kurulmuş ve bu yeni iş yerlerinin oluşmasını sağlamıştır. Bu sıralarda Ordu çarşısında genellikle Rum ve Ermenilere ait olmak üzere dükkan, mağaza ve sanatkarlara ait 668 iş yeri bulunmaktaydı (TDV İslam Ansiklopedisi)

Şekil 2.2: 1920 yılı Boztepe'den Ordu

2.2 Altınordu Sırrıpaşa Caddesi Örneği

Bugün adları Süleyman Felek ve Sırrı Paşa adlı iki ana cadde, Fidangör Çarşısı yakınındaki Tahıl Çarşısı'ndan biraz daha ileride, iki ana caddeye paralel olarak Osman Paşa Caddesi, Kumluk'tan Tahıl'a doğru üçüncü bir cadde olarak açılıyor. Birbirine dik olan bu sokaklar, denize bakan komşu sokaklarla kesişerek serin deniz havasının çarşıya yayılması sağlanır. (bakınız Şekil 2.3)

Şekil 2.3: Süleyman Felek Caddesi'nde 1930'lu yıllar

I. Dünya Savaşı, Milli Mücadele ve II. Dünya Savaşı yıllarının getirdiği sıkıntılar nedeniyle şehir fiziki olarak önemli bir gelişme gösterememiştir. 1960'lı yıllara kadar yerleşimin ilk yıllarında sekiz mahalleye sadece şehrin güneybatısındaki Nizamettin Mahallesi eklendi.

27 Aralık 1939 yılında gece gerçekleşen Erzincan depremi Ordu'ya da büyük zarar verdi özellikle kıyı düzlüğünde kurulan çarşı kısmında büyük hasarlar oluştu. Çarşıda bulunan neredeyse her iş yerinin çatısı ve duvarlar tahrip olmuştu ve bu depremde yedi kişi öldü. 283 bina yıkıldı. (Ordu-TDV İslam Ansiklopedisi) (bakınız Şekil 2.4).

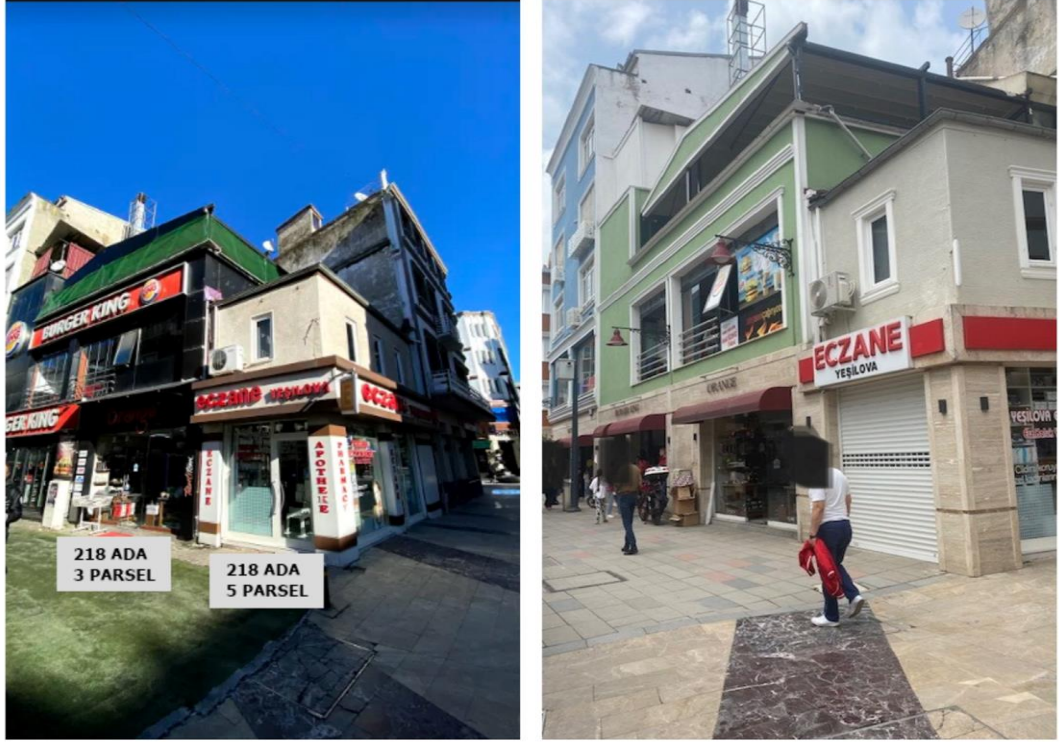

Şekil 2.4: 1939 yılındaki depremde Sırrı Paşa Caddesi

1949 yılında şehrin Ordu İli ve İller Bankası tarafından ikinci bir imar planı hazırlanmıştır. Bu günden itibaren şehir Bülbülderesi'nin doğusunda canlanmaya, büyümeye ve genişlemeye başlamıştır.. 1960'dan 1980'e kadar şehir Gümüşhane, Giresun, Bayburt, Trabzon ve Erzurum'dan göç aldı. Hızla büyüyerek mahalle sayısı on beşe yükseldi. Eski binalar yıkıldı ve yerine yeni binalar yapıldı ve plana göre yeni alanlar geliştirildi. Cumhuriyet'in başlarında 10.000'e bile ulaşmayan şehrin nüfusu (1927'de 8.209 kişi) 1960'da 20.029 iken 1980'de 52.785'e ulaşarak yirmi yılda iki buçuk katına çıkmıştır. Kentin nüfusu 1985 yılında 80.828'e, 1990'da 102.107'ye ulaşmıştır. 2000 yılı nüfus sayımına göre kentin nüfusu 112.525'tir. (Ordu-TDV İslam Ansiklopedisi).

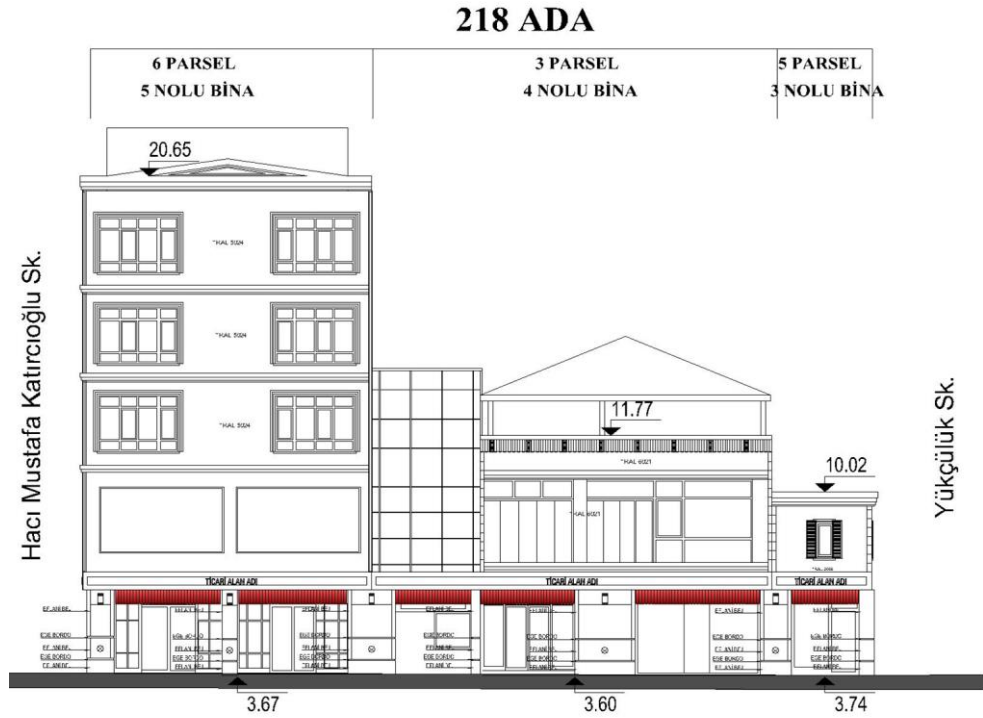
2.2.1 Sırrıpaşa Caddesi Tarihi ve Tarihi Yapılarda Uygulanan Dönüşümler

Proje kapsamında Sırrıpaşa Caddesi Fidangör olarak bilinen 5.500 m²'lik bir alanda gerçekleştirilen projede 96 binanın dış cephesinde cadde ve şehrin silüetinde devamlılık sağlanacak şekilde iyileştirmeler yapıldı. Bununla beraber sokak modern ve uyumlu bir görünüme kavuştu. Proje kapsamında; cadde boyu zemine doğal taş zemin döşenmiş, binaların cepheleri uyumsuzluk giderilip farklı renklere boyanmış ve ticari yapıların cepheleri ise mermer kaplanıp tarihi yapıyı bozmadan mekansal uyum

Şekil2.6: 218 ada 3 parsel-önce/sonra

Bahsedilen iyileştirme projesi için Ordu Büyükşehir personelleri tarafından hazırlanan 218 adaya ait teknik çizimler aşağıda belirtilmiştir (bakınız Şekil 2.7).

Şekil 2.7 ada 218 ait teknik çizimler

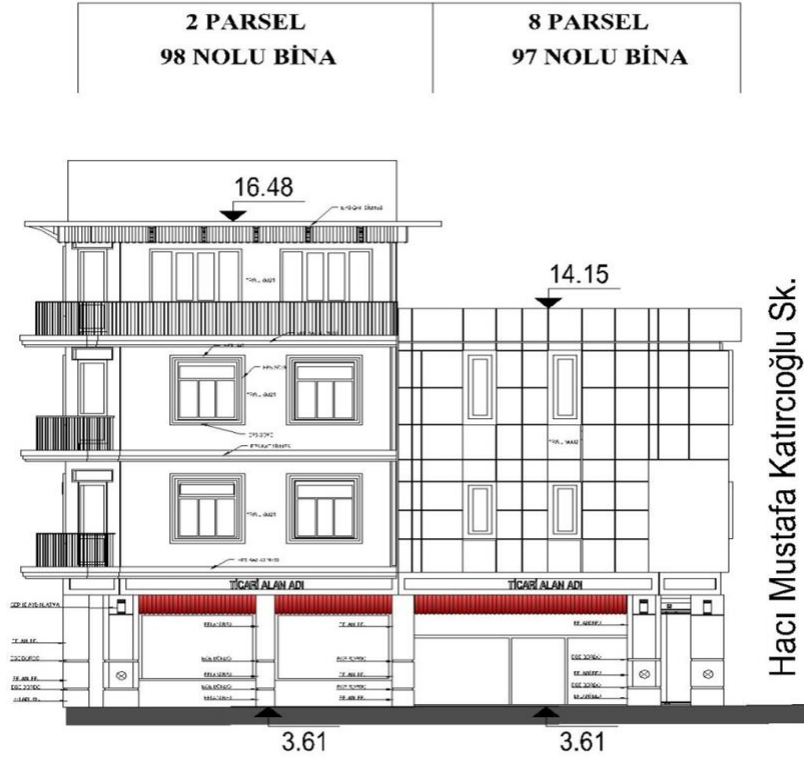
Yeşil ova eczanesine karşı komşu olan 228 ada 2 parselli tescilli mevcut “Turkcell” yapısının ise doğu ve kuzey cephesinde su alan çatı saçağının su izolasyonu, boya uygulamaları yapı cephesinde dağınık görüntüye sahip olan elektrik ve klima borularının kanala alınması, sıva tadilatları, dükkan katında bulunan tabelanın altlığının değiştirilmesi ve yine dükkan katında mekanik taş kaplama uygulaması yapılması ve tente uygulaması yapılmıştır. (bakınız Şekil 2.8)

Şekil 2.8: 228 ada 2 parsel-önce/sonra

Bu yapıya komşu olan 228 ada 8 parselde bulunan “Nezirler” yapısının kuzey ve batı cephesi mevcut halinde kompozit ile kaplıydı. Bu kompozit levhaların yerine, dış cephe kaplama levhası, sıva, cephe süslemesi, boya işlemlerinin uygulanıp. Yine cadde üzerinde bulunan diğer ticari yapılar gibi dükkan katlarında mekanik taş kaplama ve tente uygulaması yapılarak görsel bütünlük sağlanmıştır.Ordu Büyükşehir Belediyesi tarafınca hazırlanan teknik çizim aşağıda belirtilmiştir. (bakınız Şekil 2.9)

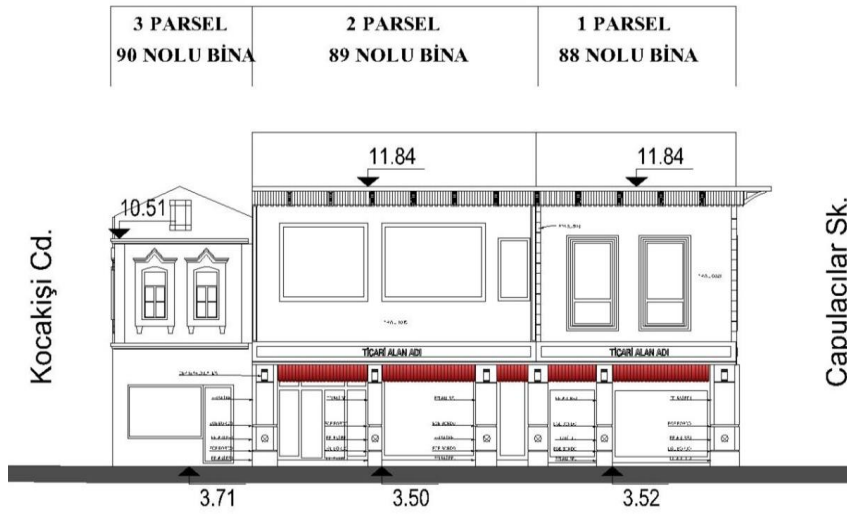
228 ADA

Şekil 2.9: Teknik çizimler

195 ada 2 parselde bulunan komşu yapı cephesinde tuğla görünlü Eps cephe süslemesi kaldırılıp mantolama, sıva, boya ve cephe süslemesi uygulaması, dükkan katında taş kaplama yapılması, pvc yağmur iniş borularının yenilenmesi, klima ve elektrik kablolarının kanala alınması.(bakınız Şekil 2.10)

195 ADA

Şekil 2.10: Teknik çizimleri

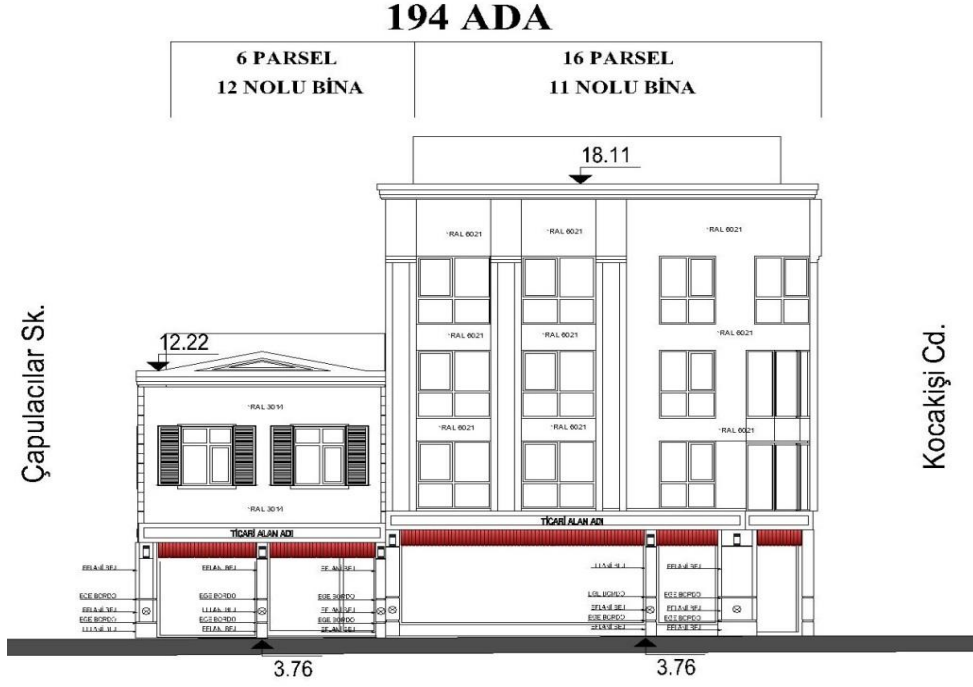
Yapının karşı komşusu olan 194 ada 6 ve 16 parsellerde bulunan yapıların cephelerinde mantolama, sıva, boya uygulanması, Eps malzeme ile cephenin süslemesi, klima ve elektrik kablolarının kanala alınması, klima kapaklarının takılması, dükkan katlarında bulunan kompozit kaplamaların sökülmesi, tente takılması ve taş kaplama uygulandı. (bakınız Şekil 2.11)

Şekil

2.11: 194 ada 6 parsel-önce/sonra

Sırrıpaşa Tescilli Bina Basit Onarım Teknik Raporu'nda hazırlanan 194 adaya ait teknik çizimler aşağıda belirtilmiştir. (bakınız Şekil 2.12)

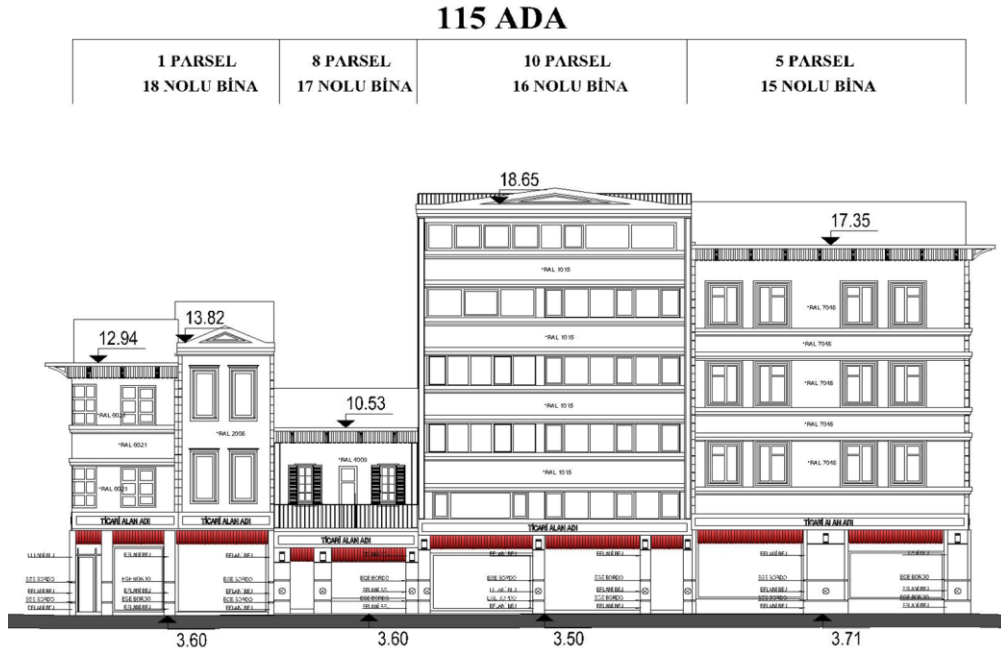
Şekil 2.12: Teknik çizimler

115 ada 8 parselde bulunan tescilli yapının balkon korkuluğunda bulunan kompozit kaplamanın sökülmesi, yapı çevresini dönen kırmızı bordürün sökülmesi, dükkan katında bulunan tabelanın sökülmesi ve taş kaplama uygulanması. Yapının doğu komşusu olan 115 ada 10 parselde bulunan pvc cephe kaplama malzemesi ile kaplı olan yapının, cephedeki tabelaların kaldırılması- kaplamasının sökülmesi – klima ve elektrik kablolarının kanala alınması – mantolama - sıva – eps cephe süslemesi uygulaması –boya uygulaması, dükkan katlarında mevcut tabelaların sökülmesi, tentelerin sökülmesi –kompozit kaplamaların sökülmesi ve taş kaplama uygulaması, yapının batı komşusu olan 115 ada 1 parselde bulunan komşu parselinde bulunan yapıda cephe boyası, dükkan katında tente sökülmesi ve taş kaplama uygulaması uygulanmıştır. 115 ada 1 parselde köşede bulunan tescilli yapıda yağmur iniş borularının değiştirilmesi dış cephe boya uygulaması, kompozit kaplamanın sökülmesi, dükkan katında tentenin sökülmesi ve yeniden takılması, taş kaplama uygulanmıştır. (bakınız Şekil 2.13)

Şekil 2.13: 115 ada 8 parsel, 115 ada 10 parsel-önce/sonra

Sırrıpaşa Tescilli Bina Basit Onarım Teknik Raporu'nda hazırlanan 115 adaya ait teknik çizimler aşağıda belirtilmiştir. (bakınız Şekil 2.14)

Şekil
2.14:

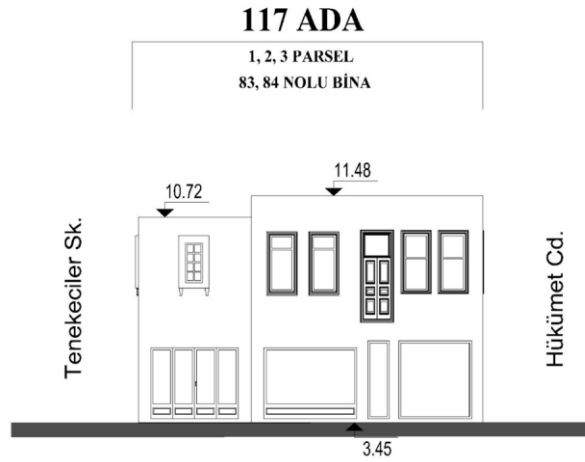
Teknik çizimler

Karşı komşu parselinde bulunan 117 ada 1, 2 ve 3 parsellerde bulunan tescilli yapıların batı, kuzey ve doğu cephelerindeki yağmur iniş borularının yenilenmesi, elektrik ve klima kablolarının kanala alınması, tente yenilenmesi, klimaların taşınması ve klima kapaklarının takılması, boya uygulaması, zemin katta taş kaplama uygulaması, tente takıldı. (bakınız Şekil 2.15)

Şekil 2.15: 115 ada 8 parsel, 115 ada 10 parsel-önce/sonra

Sırrıpaşa Tescilli Bina Basit Onarım Teknik Raporu'nda hazırlanan 117 ada 1,2,3 parsel için teknik çizimler aşağıda belirtilmiştir. (bakınız Şekil 2.16)

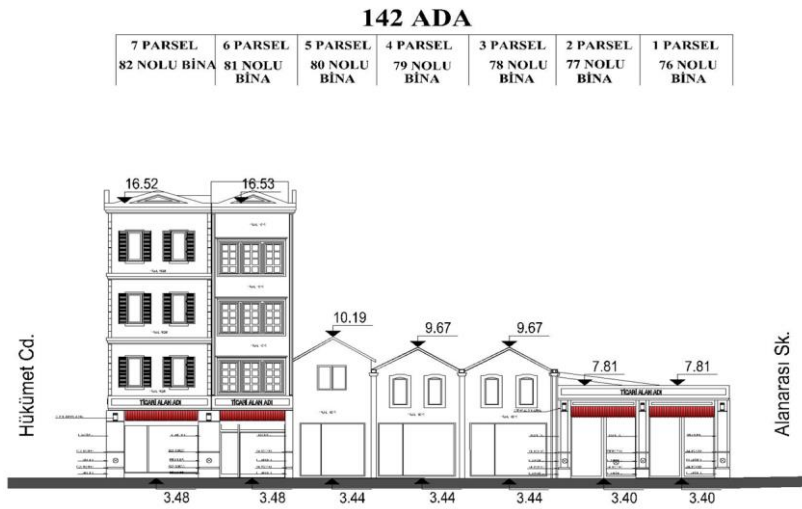
Şekil 2.16: 117 ada 1,2,3 parsel teknik çizim

142 ada 3-4-5 parseldeki tescilli yapıların cephelerindeki dağınık görüntüyü önlemek amacı ile elektrik ve klima kabloları alındı, PVC yağmur suyu borularının değiştirilmesi, komşu temsilci yapılardaki cephelere boya uygulanması, dükkan katlarındaki tentelerin sökülüp taş kaplanması, tabelaların değişmesi, yeni tente takılması uygulanmıştır. (bakınız Şekil 2.17)

Şekil 2.17: 142 ada 3-4-5 parsel- önce/sonra

142 ada 3 parselde bulunan yapıda ise mevcut kompozit kaplamalarının sökülmesi, PVC yağmur suyu borularının değişmesi ve diğer yapılarda uygulanan uygulamalar gibi taş kaplama uygulaması, tente takılması çalışmaları yapılmıştır. Teknik çizimler aşağıda belirtilmiştir (bakınız Şekil 2.18)

Şekil 2.18: 117 ada 1,2,3 parsel teknik çizim

2.2.3 Sırrıpaşa Caddesinde Bulunan Tarihi Tiyatro Binası

Sırrıpaşa Caddesinde bulunan tarihi Rum kilisesi, Ordu Kültür ve Turizm Müdürlüğünün araştırmalarına göre 19.yüzyılın 2.yarisında yapıldığı tahmin edilmektedir. Ayrıca 18.10.2011 tarihli “Hıristiyan Gazete, Raporlar ve Belgeler Arkeolojisi” yazıda ise kilisenin tarihi hakkında bilgi verilmemesine rağmen kilisenin Ermeni kilisesi olduğu açıklanmıştır

Düz Mahalle Kilisesi olarak geçen kilise, dıştan dikdörtgen plan üzerine inşa edilmiştir. Yapının ön cephelerinde ise beşik kemerlere rastlanmaktadır. Kilisenin ana girişi renkli taştan bir bordürle çevrilidir. Bu bordürün üst kısmında biri büyük biri küçük olmak üzere iki yıldız bulunmaktadır. (bakınız Şekil 2.19)

Şekil 2.19: Tiyatro Binası

1960-1994 yılları arasında itfaiye binası, 1900-1960 jenaratör binası ve depo olarak da hizmet veren Düz mahalle kilisesi, daha sonra 1994 yılında Ordu Belediyesi tarafından restore edilerek 1995 yılından bu yana 350 kişilik konferans, seminer, tiyatro ve sergi gibi faaliyetler e ev sahipliği yapan Ordu Belediyesi'nin Karadeniz Tiyatrosu(OBKT) binası olarak kullanılmaktadır

2.2.3.1 Kilisenin Mimarisi

Kilisenin yapısı dikdörtgen şekilde bazilika planıdır. Duvarları ise kesme taştan oluşmaktadır. Bazilika da genel anlamda sade ve süsleme yoktur. Bazilikanın iç mekan duvarları, apsis ve tonoz kısımları kemer ve payandalar dışında tamamen sıvalıdır. (bakınız Şekil 2.20)

Şekil 2.20: Tiyatro Binası

Kiliseye ana giriş batı kapısından sağlanmaktadır. Bu kapını üst kısmı dairesel bir

kemer görünme sahiptir. Bu kapı üst kısmı dairesel bir kemer şeklinde olup kapı girişindeki nişler farklı seviyeler ile iki kademeli bordür bulunmaktadır. Batı cephesinde bulunan 2 adet pencerenin pervazları niş şeklinde olup pencerelerin dış cephesi kesme taştan oluşan hafif gömülü haç şeklini oluşturmuştur. (Ali Atasever Ordu Düzmahalle Kilisesi Sanat Tarihi Raporu) (bakınız Şekil 2.21)

Şekil 2.21: Tiyatro Binasının ana girişi

2.2.3.2 Restorasyon Çalışmaları

Restorasyonun başlıca sebebi kilisenin tiyatro kısmında meydana gelen malzeme eskimleri ve aşınmalardır. Tiyatro ve kilise binaların mevcut fonksiyonunda değişiklik yapılmayıp işlevi korunup tadilat ve yenileme yapıldı. Tiyatro Binası için fuaye olarak kullanılan kilisenin genel durumu iyi olmasından ötürü fazla bir müdahaleye ihtiyaç duyulmadı. Zamanla tahrip olan ve kilisenin dış duvarlarında bulunan yeşillenmeyi temizleme, ihtiyaç duyulan yerlerde sıva onarımı ve taş temizliği gibi müdahaleler haricinde kilisenin büyük bir miktarda emsalsiz bulunduğunu ve günümüzde dahi tarihi yapısını yansıttığı düşünülmektedir. Tiyatro kısmında ise fonksiyonu mevcut haliyle korunup, ihtiyaç duyulan yerlerde kaplamalar ve malzemeler sökülüp yenilendi. (Restitüsyon-restorasyon Raporu Obkt)
(bakınız Şekil 2.22)

Şekil 2.22: Tiyatro Binası

2.2.4.3 Ön görülen Müdahaleler

Kilisede ön görülen müdahaleler, kilise kısmındaki doğal taş kısımlardaki kararmalar temizlenip hasarlı yerlerin onarılması, eskiyen sıva hasarlarının temizlenip onarılması. Tiyatro Kısımında ise zaman ile eskimiş malzeme ve elemanların sökülmesi ve temizlenmesi, bunlar ile yeni malzemelerin kaplanması ve montaj çalışmalarıdır

2.2.4.4 Restitüsyon, Restorasyon Mudaheleri (Kilise Kısmı)

OBKT Tiyatro ve Kilise Binasının Kilise kısmı basilikal planlı ve 3 nefli kilise örneğini göstermektedir. Bu tarz plana sahip kiliselerde olduğu gibi OBKT Kilisesinin de 2 adet orta apsisi çevreleyen kolonu ve 6 adet orta Nefi çevreleyen Sütunu olduğu görülmektedir. Ayrıca kilisenin 2 küçük yan apsisi ve 1 büyük orta apsis ile toplamda 3 adet apsis sahiptir.

İç kısımda ise tonozlu ve kemerli bir yapıya sahip olan kilisenin, dıştan alaturka kiremit kaplı beşik kırma çatı ile kapatılmıştır. Alt kısımdaki $\frac{1}{2}$ oranında olan pencerelerin dıştan dikdörtgen formlu olup, içten mazgal tipli olduğu tespit edilmiştir. Üstteki pencereler ise içten dairesel kıvrımlı, dıştan ise yonca şeklinde bir deliğe sahiptir. Kilisenin ana girişi ise kilisenin batı kısmında bulunan kapıdan sağlanırken, apsis bölümü ise doğuya bakmaktadır. Kesme taş ile derzli örülmüş duvarlar, iç kısımda yer alan duvar kolonları ve sütunlarla birlikte, tonoz ve kemerlerin yükünü taşımaktadırlar. (bakınız Şekil 2.23)

Şekil 2.23: Tiyatro Binasının girişi-kilise tarafı

Ak- Duvarlar: Kilisenin dış duvarlarını oluşturan doğal kesme taş duvarlar o zamanlar bölgede bulunan kum taşı ile yapıldığı düşünülmektedir. Kilisenin özgün halinde doğal kesme taş duvarlar zamanında bölgede bulunan kum taşıyla derzli ve şaşırtmalı olarak üst üste dizilmiştir.

Kilisenin dış kısmı ise sıvasız, dersli ve doğal taş görünümüne sahiptir. Kilisenin tonozunu ve tonozundan kemerlere yüklenen yükü duvarların içine yerleştirilmiş kolonların yardımıyla taşımaktalar. Kilisenin duvarları düzgün kenarlı doğal kesme taş ile örülmüştür. Apsis kısmındaki sıvalarda bozulmalar ve aşınmalar mevcuttur. İç kısmı ise beyaz, sıvalı ve boyalıdır. Restorasyon öncesi mevcut halinde ise duvarlar genel olarak özgünlüğünü korumuştur fakat bazı yerlerde zaman ile oluşan aşınmalar ve kararmalar gibi hafif deformasyonlar mevcuttur. 1995 yılında daha önce İtfaiye Binası olarak kullanılan kilisenin o zamanlar ki onarımında daha yeni ve düzgün yüzeyli taş kullanıldığını anlamak mümkündür.(bakınız Şekil 2.24)

Şekil 2.24: Tiyatro Binasının girişi-kilise tarafı

Kilisenin duvarlarına bütün olarak bakılır ise yıllardır özgünlüğü korunmuş gözüküyor fakat bazı yerlerde yeni taşlar ile yamalar yapıldığı belirgin. Bu yeni ve aşınmamış taşlarla örülmüş olan bazı bölümler ise üst pencerelerden kuzey cephesinde kalan mazgal tipi pencerenin etrafı, kilisenin apsis kısmının tamamı, apsise yakın bulunan iki yan pencerelerin alt kısımlarıdır. Bununla beraber taşların bazı kısmında zamanın getirdiği aşınmalar ve yer yer kararmalar mevcuttur. Ayrıca kilisenin dış duvarlarının alt kısımlarında bitkilerin oluşturduğu yeşillenmelere rastlanmaktadır.

İç sıvaların farklı kalınlıklarda olduğu göze çarpmaktadır. Apsis kısmında neme bağlı olarak aşınma ve sıva dökülmesi görülmektedir. Bazı yerlerde kısa molalar da veriliyor. Orta apsisi yan apsislerden ayıran duvarların içindeki kemerli kapıların kenarlarında da hafif aşınma görülmektedir.

Bu onarımların kilisenin özgün hali ile örtüşüldüğü düşünülmektedir. Müdahaleler ise, bitkiler ve mikrobiyolojik oluşumlar, derz ve boşluklar temizlenmesi ve hasar görmüş kısımlara, kum taşı ile tamiri yapıldı. Taşlar temizlendikten sonra taşların yüzeyi takviye edici maddelerle korunmuştur. Apsis duvarlarından sıva kazınmış ve duvarlar özüne göre sıvanıp boyanmıştır.(bakınız Şekil 2.25)

Şekil 2.25: Kilisede zamanla oluşmuş mikrobiyolojik oluşumlar

Kilisenin özgün halinde zemin kısmının kilisenin duvarları doğrultusunda doğal kesme taş ile kaplı olduğu düşünülmektedir. Mevcut halinde ise zemin doğal kesme taş ile harçlı ve derzli döşenmiştir. Kilisenin zemininde zamanla oluşan belli belirsiz aşınmalar ve bazı yerlerde lekelenmeler dışında durumu iyidir. Taşları, kilisenin tiyatroya dönüştürüldüğü 1995 tarihli onarım zamanında yapıldığı ve özgün olmadığı düşünülse de, kilisenin dokusuyla uyum sağladığı ve özgüne yakın olduğu düşünülmektedir.

Kilisenin dikdörtgen planını 3 nefeye bölen ve 6 sütundan oluşan 2 sıra sert doğal taş sütunun bugünkü halinin özgün durumunu yansıttığı düşünülmektedir. Bu sert doğal taştan oluşan 6 adet sütunda küçük çukur ve yamalar dışında statik açıdan bir sıkıntı göstermemektedir.

Kiliseni kemer yapısı ise doğal taştan oluşup, sütunları duvardaki sütunlara bağlar ve doğal taş tonozun yüküne dayanır. Yaklaşık 48 cm genişliğindeki sütunları birbirine bağlayan kemerler iki kademelidir ve sıvasızdır. Bu kemerlerin yüzeylerinde oluşan mikrobiyolojik oluşumlar temizlendi, hasar görmüş kısımları özgün malzemeler ile onarıldı. Temizlenmiş taşlar sağlamlaştırıcı maddeler ile yüzeyleri koruma altına alındı.

Sütunlar ve duvar kolonları arasındaki kemerler ise tonoz içine gömülüdür ve tonoz ile birlikte bir tavan oluşturur. Ayrıca duvar yüzeyindeki kolonları birleştiren ve pencerelerin üzerindeki duvara gömülü ve payanda görevi gören kemerler bulunmaktadır. Bunlar sıvasız ve genişlikleri birbirinden farklıdır. Kilisenin güney ve batı duvarlarının oluşturduğu açıda, mazgalı pencere ile iç duvar kolonun tepesine bağlanan çapraz bir kemer bulunmaktadır.

Giriş kapısındaki tonozun orijinal halinde kilisenin çatısını oluşturan kesme doğal taştan yapılmış tonoz yükünü kemerler yardımıyla sütun, kolon ve duvarların üzerine vermektedir. İçi sıvalı ve beyaz kireç boya ile boyanmış tonozlar, üst kısmı alaturka tipi tuğlalarla kaplı çatı terasını oluşturmaktadır. Kilisede bulunan tonozun mevcut Durumu ise genel durumu iyi olan ve aslını yansıtıyor, yer yer aşınma ve sıva lekeleri göstermektedir. Tiyatro girişinin üst kısmında dalgalı bir çıkıntı vardır. Batı ve güney duvarlarının oluşturduğu köşede birtaşlar ile yama yapıldığı gözükmemektedir. Müdahaleler ise, mikrobiyolojik oluşumlar temizlendi, hasar görmüş kısımları özgün malzemeler ile onarıldı. Temizlenmiş taşlar sağlamlaştırıcı maddeler ile yüzeyleri koruma altına alındı. (bakınız Şekil 2.26)

Şekil 2.26: Kilisenin ana giriş kapısı

Kilisenin ana giriş kapısının orjinal halinde batı cephesinin orta kısmında muhtemelen üzeri taş kemerli, masif ahşaptan iki kanatlı bir giriş kapısı olduğu düşünülmektedir. Müdahale öncesi mevcut halinde ise kilisenin Batı cephesinin orta kısmında yer alan ve kilisenin ana giriş kapısı olan kapı, na giriş kapısı olan batı cephenin ortasında yer alan kapı siyah lake MDF kapının pervazları masif ahşaptan oluşmaktadır. Kapının üst kısmı kemerli olan kapının alt kısımlarında ise güneş motifi bulunmaktadır ve iki

kanatlı açılır durumdadır. Kapının iç kısmında ise yine aynı malzemeden bir rüzgarlık oluşturulmaktadır, bu onarımların 1995 yılı onarımında yapıldığı düşünülmektedir. Kapı her ne kadar özgün olmasa da kilisenin mimarisine uyum sağlamış olup genel durumu iyidir. Yapılan müdahalelerde ise kapılar temizlendi Gereken yerlerde zımpara yapıp, aynı renkte boya ile tazelendi. Esnemiş yerler tekrar birleştirilip vidalandı. Hasar görmüş kısımlar ise özgün malzeme ile yenilendi.

2.2.3.5 Tiyatro Kısmı

Tiyatro binası kilisenin tarihi bölümünde yer almadığı için Restitüsyon Projesi çizilmemiştir, tadilatlar ve onarımlar yapılmıştır .

Tiyatronun giriş holünün duvarlarından biri kiliseye ait doğal kesme taş duvardır. Bu duvarın iç kısmında bulunan tiyatro kısmının alt kısmında mermer üst kısmında ahşap kaplama yapılmıştır. Yapılan müdahalelerde sıva boya, seramikler ve kaplamalar sökülüp, gereken yerlerde alt konstrüksiyonun onarımı yapılmıştır.

Bölüm 3

Ordu Sırrı Paşa Caddesi şehir merkezinde olup toplumun tarihi, ekonomik ve sosyal değerlerini koruyarak kentsel gelişmelerin yaşandığı önemli özelliklerini sergilemektedir. Yıllar önce mevcut durumu ile organik büyümenin güzel bir örneğidir. Tarih boyunca yaşanan ekonomik, kısıtlı imkanlar, doğal afetlerden kaynaklı nedenler kentin tarihi kentsel ve konut gelişimini etkileyen önemli faktörler olmuştur. Bu alanda yapılan alt yapı çalışmaları, sokakta bulunan ticari alanlarda uygulanan ortak cephe anlayışı ile görsel modern bir bütünlük sağlamıştır. Çalışmada yaya aksı ön planda tutularak bölgede mevcut olan ticari potansiyeli arttırıp daha aktif, yaşanabilir, modern ve estetik bir hale kavuşturmuştur.

Fakat caddede bulunan yeşil alanlar yetersizdir. Özellikle Karadeniz bölgesinde bulunan bir şehir için bu kadar betonlaşma yersizdir.

Ordu ili modern bir kent görünümüne sahip olsa da ulaşım ve altyapı açısından önemli eksiklikleri olması ve sanayi sektörünün gelişmemesi nedeni ile kentte oluşan ekonomik sorunlarla karşı karşıyadır. Sosyal bir şehir olması ekonomik nedenlerle sürekli göç etmesine engel olamamıştır. Devlet arazisinin yetersizliği, özel arazinin maliyeti, çözülmemiş ulaşım ve altyapı sorunları şehre yeterince ilgi gösterilmemesine ve dışarıya göçe sebep olmaktadır. (Günay, 2007: 15)

Kaynaklar

[1] ÇEBİ Sıtkı, Ordu Şehri Belediye Tarihi, Ordu Belediyesi Yayınları, Ordu 2002

- [2] BAŞ Mithat, Ordu Yöresi Tarihi, Ordu Belediyesi Yayınları, Ordu 2012
- [3] GÜRSOY Ahmet, Şehir Coğrafyası Yönünden Ordu, (doktora tezi) 1998 Gazi Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- [4] Sıtkı Çebi, Ordu Tarihi ve 50. Yılda Ordu Şehri, Ordu 1973.
- [5] YEDİYILDIZ Bahaeddin, ?Ordu? TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 33 s.368
- [6] SIRRIPAŞA TESCİLLİ BİNA BASİT ONARIM TEKNİK RAPORU- OBB
- [7] YÜKSEL, Muray and Yeşil, Murat. ‘‘Kent ve Yaşam(Ordu Kenti Örneği)’’, Atatürk Üniversitesi,2017
- [8] KAYA, Gazanfer.’ Adıyaman Üniversitesi’nin kentsel mekan ve sosyal çevre üzerindeki etkisi (Altınşehir Mahalle’sindeki haneler ve işletmeler üzerinde bir inceleme)’’, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014
- [9] Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi Cilt 35, Sayı 2 , 2019
- [10] Restitüsyon-restorasyon Raporu Obkt, OBB

Özgeçmiş

Adı Soyadı: Ruyam Tutku Şensoy
E-mail (1): Y200216018@ogr.ikcu.edu.tr
E-mail (2): rtutku_@hotmail.com

Eğitim:
2013–2018 Girne Amerikan Üniversitesi, Mimarlık Bölümü
2021–2022 İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Kentsel Dönüşüm
Tezsiz Yüksek Lisans